

महाराष्ट्र राज्यातील माजी सैनिकांचे पुनर्वसन व
अन्य कल्याणकारी कार्यक्रम राबविण्यासाठी माजी
सैनिक महामंडळाची (Mesco) स्थापना

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय, क्रमांक:मासैम-१०९९/२३९०/प्र.क्र.२४४/९९/२८
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : १८ जानेवारी, २००२.

शासन निर्णय :-

सैन्यदलातील (भूदल, नौदल व वायुदल) निवृत्त होणा-या सैनिकांचे पुनर्वसन व्हावे आणि त्यांना निवृत्तीनंतर रोजगाराच्या संधी उपलब्ध व्हाव्यात याकरिता विविध कल्याणकारी योजना राज्य आणि केंद्र शासनामार्फत जाहीर करण्यात आल्या आहेत. अशा सेवानिवृत्त, अपंग सैनिक किंवा युद्धात मृत्युमुखी पडलेल्या सैनिकांच्या कुटुंबियांना उपजीविकेचे साधन उपलब्ध व्हावे, याकरिता देखील काही योजना आखण्यात आलेल्या आहेत. या विविध योजनांची अंमलबजावणी अधिक परिणामकारकपणे करण्याकरिता माजी सैनिकांच्या पुनर्वसनासाठी आणि कल्याणाकरिता एक महामंडळ स्थापन करावे, असा विचार १९८२ पासून शासनाच्या विचाराधीन होता. अलिकडेच कारगिल विजय स्मृतीदिनानिमित्त दि.२८ जुलै, २००१ रोजी आयोजित करण्यात आलेल्या कार्यक्रमात मा.मुख्यमंत्री आणि मा.उपमुख्यमंत्री महोदयांनी राज्यात अशा महामंडळाची स्थापना करण्याची घोषणा केली होती. त्यानुसार महाराष्ट्रात माजी सैनिकांचे पुनर्वसन व अन्य कल्याणकारी योजना राबविण्यासाठी माजी सैनिक महामंडळाची (Maharashtra Ex-serviceman's Corporation) स्थापन करण्याचा शासनाने आता निर्णय घेतला आहे.

२. या माजी सैनिक महामंडळाची ठळक उद्दीष्टे खालीलप्रमाणे असतील.
- १) माजी सैनिकांना सरकारी, निमसरकारी, शासकीय महामंडळे व प्राधिकरण व खाजगी विभागामध्ये सुरक्षा क्षेत्रात नोक-या उपलब्ध करून देणे. त्यासाठी महामंडळाच्या मेमोरॅन्डम ऑफ असोसिएशनमध्ये या कलमाचा अंतर्भाव करणे.
  - २) माजी सैनिकांसाठी स्वयंरोजगाराच्या योजना आखणे, तयार करणे, त्यासाठी आर्थिक मदत मिळवून देणे तसेच उद्योगधंदा सुरू करणे, व्यापार, वाणिज्यिक व सेवा उद्योगाची स्थापन करणे, त्यांचे प्रचलन करणे, इत्यादीबाबत माजी सैनिकांना मार्गदर्शन व मदत करणे.
  - ३) माजी सैनिकांच्या रोजगार आणि पुनःस्थापना योजना सुरू करणे, त्यांचे प्रचलन करणे प्रायोजन करणे आणि त्यांची अंमलबजावणी करणे.

४) माजी सैनिकांचे कल्याण आणि पुनःस्थापना करण्याच्या दृष्टीने व्यवसायाची उभारण करणे, तसेच उत्पादन खरेदी-विक्री, विनियमन, उभारणी, व्यवसायाबद्दल सुधारण, इ. उपक्रम सुरू करणे तसेच उत्पादनाला बाजारपेठ मिळवून देणे, विविध प्रकारचे उद्योग, यंत्रसामुग्री, निव्वळ सामग्री आणि उपकरणे, कच्चा माल इत्यादी भाडेतत्वावर मिळवून देणे, त्याबाबत सहाय्य करणे.

५) माजी सैनिकांची आर्थिक स्थिती सुधारण्याच्या दृष्टीने विविध योजना आखणे व त्या कार्यान्वीत करणे.

६) माजी सैनिकांसाठी स्थापन करण्यात येणारे सदर महामंडळ मेस्को (MESCO) सैनिक कल्याण विभागाच्या यंत्रणेव्यतिरिक्त स्वतंत्रपणे परंतु सैनिक कल्याण विभागाच्या यंत्रणेशी समन्वय राखून काम करील.

३. सदर महामंडळ निर्माण झाल्यावर हे तूत तरी अतिशय छोट्या आकाराचे असेल. सदर महामंडळाचे मुख्यालय पुणे येथे राहील. या महामंडळाच्या संचालकाचे काम संचालक, सैनिक कल्याण विभाग, पुणे हे अतिरिक्त कार्यभार म्हणून पहातील. त्याशिवाय एक व्यवस्थापक, एक अधीक्षक व एक कार्यकारी सहाय्यक एवढा अधिकारी/कर्मचारी बंद राहील.

४. सदर महामंडळ आर्थिक दृष्ट्या सक्षम व स्वयंपूर्ण व्हावे म्हणून सुमारे ५ कोटी रुपये इतके भागभांडवल उपलब्ध करून देण्यात यावे असा निर्णयही शासनाने घेतला आहे. या भागभांडवलापैकी जवान कल्याण विश्वस्त मंडळ (महाराष्ट्र) ह्या संस्थेकडे जमा असलेले रु. ४ कोटी ५३ लाख माजी सैनिक महामंडळाच्या भागभांडवलासाठी उपलब्ध करून देण्यात यावे. तसेच रु. ५ लाख हे यावर्षीच्या अर्थसंकल्पात विधिमंडळास पुरक मागणी सादर करून शासकीय अनुदानातून उपलब्ध करून देण्यात यावे आणि उर्वरित भागभांडवल हे माजी सैनिकांच्या पुनर्वसनासाठी प्रतिवर्षी जनतेकडून संकलीत करण्यात येणा-या ध्वजदिन निधीअंतर्गत जमा होत असलेल्या कल्याणकारी निधीतून अर्थसहाय्याच्या स्वरूपात उपलब्ध करून देण्यात यावे असा तत्वतः निर्णय घेण्यात आलेला असून त्यासंबंधीत आवश्यक ती पुढील कार्यवाही पूर्ण झाल्यावर जरूर ते आदेश निर्गमित केले जातील यासाठी विहित मार्गाने तरतूद करण्यात येईल आणि तरतूद झाल्याशिवाय यासाठी खर्च करता येणार नाही.

५. तसेच हे महामंडळ निर्माण झाल्यावर महाराष्ट्र खाजगी सुरक्षा रक्षक (नोकरीचे नियम व कल्याण) अधिनियम १९८१ च्या कलम २३ अ अनुसार या महामंडळास अधिनियमातून सूट देण्याची कार्यवाही उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाकडून व्हावी असाही तत्वतः निर्णय शासनाने घेतला आहे. त्याचबरोबर महासंचालक, पुनर्वसन संरक्षण मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्याकडून या महामंडळामार्फत सिक्युरिटी कॉन्ट्रॅक्ट चालविण्यासाठी मान्यता प्राप्त करून त्यांच्या सूचना व नियमानुसार राज्यातील विविध शासकीय /

निमशासकीय व खाजगी संस्थांशी करार करून त्यांना लागणारे सुरक्षा कर्मचारी पुरविण्यात यावेत असाही निर्णय घेण्यात आलेला आहे.

वरीलप्रमाणे उघडीष्टे असलेल्या ह्या महामंडळाची नोंदणी कंपनी अधिनियम १९५६ अनुसार कंपनी म्हणून करण्यात यावयाची आहे. वरील परिच्छेदांमध्ये उल्लेखिल्याप्रमाणे कार्यवाही पूर्ण होताच प्रस्तुत महामंडळाच्या स्थापनेबाबतचे सविस्तर आदेश काढण्यात येतील.

हा शासन निर्णय, वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.३७/२००२/व्यय - ४, दि.१७.१.२००२ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

ज. य. दिवाण
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति -

राज्यपाल यांचे सचिव,
राज्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, सर्व मंत्री, राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव/स्वीय सहायक,
मुख्य सचिव,
शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव, प्रधान सचिव, सचिव,
सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
* प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा/मूळ शाखा, मुंबई,
* प्रबंधक, लोकायुक्त व उप लोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
* आयुक्त, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई,
* सचिव, महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय, मुंबई,
* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
महालेखापाल, महाराष्ट्र - १, मुंबई,
महालेखापाल, महाराष्ट्र - २, नागपूर,
अधिदान व लेखा अधिकारी, महाराष्ट्र, मुंबई,
निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई,
संचालक, सैनिक कल्याण विभाग, शासकीय बंगला क्र.९, शास्त्रीनगर, येरवडा,
पुणे - ४११ ००६,
संचालक, सैनिकी सेवापूर्व शिक्षण संस्था, सिडको, ए-१, १२, सेक्टर ३, मौलाना आझाद कॉलेजच्यामागे, नाविन औरंगाबाद - ४३१ ००३,
सर्व जिल्हा सैनिक कल्याण अधिकारी, जिल्हा जिल्हा सैनिक कल्याण कार्यालय,
माहिती व जनसंपर्क महासंचालक (प्रसिध्दी पत्रक काढण्याच्या विनंतीसह),
मंत्रालयीन विभागाच्या अधिपत्याखालील सर्व विभागाध्यक्ष आणि कार्यालय प्रमुख,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,
निवड नस्ती (२ प्रती).

* पत्राने.

